ORATIO
DE
FESTO ORTHODOXIAE
IN ECCLESIA GRAECA CELEBRARI SOLITO

IN
SOLLEMNI PANEGYRI
CVM VIRIS QVIBVSDAM DOCTISSIMIS SVMMI IN THEOLOGIA HONORES CONFERRENTVR
RECITATA

A
IO. FRANCISCO BVDDEO
THEOL. D. ET P. P.

IENAE
Sumtu VIDVAE MEYER.
CIↃ IↃCC XXVI.

Q. D. B. V.

Aud exiguus eſt, auditores, illorum dierum numerus, quos aut veteris eccleſiae pietas, aut ſequentium ſaeculorum ſuperſtitio, ſacros feſtosque eſſe voluit. Et nobis quidem eorum, quibus aut ſeruatoris optimi natiuitatem, aut eiusdem a mortuis reſuſcitationem, aut ſtupendam diuini ſpiritus in apoſtolos collationem, ſimiliaque Numinis benigniſſimi ad mortalium ſalutem ſpectantia munera, pia mente recolimus, laeta merito prorſusque venerabilis eſt memoria. Romana autem eccleſia, vt in

eorum, quos ſanctorum ordini publica auctoritate adſcripſit, colique religioſe voluit, numero augendo, nec modum nec finem tenuit, ſimulque ad dogmata ſibi propria omnibus eo maiori ſpecie obtrudenda, dies quosdam ſollemni ritu celebrandos inſtituit; ita feſtorum eousque auxit numerum, vt qui omnia obſeruare velit, illi nihil aliud fere per integrum agendum annum ſit, quam vt, ſepoſitis negotiis reliquis, otio atque ignauia vitam tranſigat. Nec ſegnior aut negligentior fere in eiusmodi diebus conſtituendis fuit eccleſia graeca, vtpote quae nec minori ſanctorum martyrumque copia ſuperbit, nec leuiores, rerum quarumdam geſtarum, & ad ſe pertinentium, memoriam ad poſteros propagandi, ſe habere putat rationes. Singulare autem prorſus, nec omnibus, vt puto, temere notum, inter reliquos dies, quos haecce eccleſia ſacros ſollemnesque reputat, aliquem eſſe, qui orthodoxiae conſecratus eſt, atque *feſtum*, itemque *dominica orthodoxiae*, vocari ſolet. Nec enim alibi temere eiusmodi quid inuenias. Quod romanenſes hoc ipſo, quo verba ad vos facio, auditores, die celebrant feſtum corporis

poris, vt loquuntur, Chriſti, ab Vrbano IV. pontifice primum inſtitutum, & in concilio Viennenſi a Clemente V. confirmatum, itidem publicum quoddam orthodoxiae documentum, ex illorum mente ſententiaque, cenſeri poſſet; cum doctrinae, quam ſibi propriam ac peculiarem fecerunt, praecipuum caput ſit transſubſtantiationis illud commentum; quod propagare hac ratione atque vindicare ab interitu, conſultum duxerunt. Longe etiam meliori iure illum diem, quo ſuſceptam a Luthero feliciter eccleſiae religionisque chriſtianae emendationem, ad gratias Deo, pro tanto munere agendas, in memoriam nobis reuocamus, ita adpellare liceret; cum vera puraque doctrina, a ſqualore & ſordibus, quibus commaculata erat, repurgata hac ratione in lucem iterum emerſerit. Verum, cum mos atque conſuetudo loquendi repugnet, miſſis hiſce, ad Graecos nos conferemus, expoſituri paucis, cuiusmodi illud feſtum ſit, quod orthodoxiae ſacrum dicatumque eſſe voluerunt. Hoc enim nec ingratum vobis, auditores, fore, nec ab eo, quod hodie nobis peragendum eſt, alienum eſſe negotio, exiſtimo.

Originem atque natales festi huius, quod tam splendido τῆς ὀϱθοδοξίας nomine superbit, quamuis rectius ἑτεϱοδοξίας immo turpissimae idololatriae dicatur, inuestigaturis, funesta illa, quae orientalem ecclesiam olim turbarunt, nobis sese offerunt de imaginibus certamina. Fuerunt haec eiusmodi, vt, ob caussam nullo negotio aliquot horarum spatio diiudicandam, tantum tamque diuturnum, immo & tam atrox exoriri potuisse bellum, miretur merito atque obstupescat posteritas. Quidquid furor, quidquid pessimorum hominum calliditas excogitare potuit, id arreptum auide, & intrepide vsurpatum, praesertim ab illis, qui imaginum fauebant cultui, eumque introductum cupiebant. Nec tam rationibus pugnatum, aut scripturae effatis, quae illi certe, qui pro imaginibus stabant, adferre non poterant, quam mendaciis, calumniis, fictis miraculis, visionibus, adparitionibus: tum porro decretis conciliorum, mandatis atque edictis principum, carceribus, exsiliis, poenisque adhuc grauioribus. Compescere insanum istum imaginum amorem, erumpentique superstitioni obuiam

ire

ire adgreſſi ſunt imperatores Leo III Iſauricus, Conſtantinus, cui ignominioſum copronymi nomen iconolatrarum petulantia peperit, Leo IV. atque V. ſeu Armenus, & cumprimis Theophilus: ſed experiundo didicerunt, facilius hydram potuiſſe perimi ab Hercule, quam coërceri ab ſe monachos, ſuperſtitionis patronos ac promotores, artiumque, quibus populus faſcinari & in quamlibet circumagi partem poteſt, peritiſſimos. Vt autem irritus in opprimenda ſuperſtitione iſtorum imperatorum fuit labor; ita per feminas contra Irenem & Theodoram caput non tantum extulit, ſed tandem omnino triumphauit, immo pulcherrimo orthodoxiae nomine ornata fuit.

Mortuo nimirum Michaële balbo, ſumma rerum in imperio Conſtantinopolitano ad filium eius Theophilum peruenit, cuius laudem, rebus praeclare fortiterque geſtis partam, fruſtra obſcurare conata eſt veterum recentiorumque iconolatrarum mentiendi calumniandique libido. Per duodecim & quod excedit annos imperio praefuit, bellaque feliciter contra Saracenos geſſit, magnumque hac ratione nominis

nis sibi comparauit decus, donec tandem ex vltimo cum iis praelio, Persarum proditione, inferior discedens, mox vitam cum morte commutaret. Fortitudinis laudi, iustitiae addidit amorem, quo eum omnium sibi conciliasse animos, IO. CVROPALATA, GEORG. CEDRENVS ceterique rerum Constantinopolitanarum scriptores, vno omnes fatentur ore, nec abnuere audent, qui ob reiectum ab illo imaginum cultum infensissimo erga eum sunt animo. * Illustre eius documentum dedit, quod illos quoque, qui cum patre in Leonis Armeni necem

cem

* Excipiendus, qui odio in huncce imperatorem omnes vincit, auctor iste, cuius extat *διήγησις διαλαμβάνουσα περὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, καὶ ὅπως, καὶ δι' ἣν αἰτίαν παρέλαβε τὴν ὀρθοδοξίαν ἐτησίως τελεῖν, τῇ πρώτῃ κυριακῇ τῶν ἁγίων νηστειῶν, ἡ ἁγία Θεοῦ ἐκκλησία. narratio complectens quae spectant ad sacras ac venerabiles imagines, & quamobrem sancta Dei ecclesia in more receperit, quotannis celebrare, quam vocant ὀρθοδοξίαν, (id est restitutionem sacrarum imaginum) dominica prima ieiuniorum*; quam graece ac latine edidit FRANCISCVS COMBEFISIVS in *auctario nouo bibliothecae patrum graeco-latinae tomo II. p. 716.* seqq. Vt enim omnes, quas potuit contumelias in Theophilum imperatorem congerit; ita quae ab aliis in eius laudem dicuntur, silentio praetermittit. In eadem vero etiam *oratione* siue *narratione historica*, de origine festi, quod orthodoxiae sacrum fuit, ex instituto agit.

cem conſpirauerant, parricidarum poena adfici iuſſit. Immo cum aliquando ingentem cum mercimoniis nauem appelli videret, eam admiratus quaeſiuit, cuius eſſet? cumque audiret, eam eſſe coniugis ſuae, quae merces haſce ſibi aduehi curaſſet; ergo, inquit, mea vxor me mercatorem facit, cum ſim imperator? ſtatimque ſibi iuſſit adferri ignem, quo nauem cum mercibus ſimul cremauit. Quo ipſo quantopere auaritiam lucrique cupiditatem deteſtaretur, quamue eam indignam imperatore cenſeret, luculenter teſtatus eſt. * Atque haec aliaque cum non laudare nequeant, qui imaginum cultum defendunt; ſimul tamen conuiciorum in eum coniicere plauſtra non deſinunt, & vt principum omnium ſceleratiſſimum, impium, haereticum, qui omnes crudelitate ſuperauerit, iracundum, violentum, magicis artibus deditum, & omnibus vitiis tantum non obru-

* Referunt haec omnia ſcriptores Byzantini, quorum verba recitat CHRISTOPHORVS BESOLDVS in *hiſtoria Conſtantinopolitana poſt auulſum a Carolo magno occidentem, ad noſtra vsque tempora deducta part. I. p. 32.* ſeqq.

tum, nobis deſcribunt. * Cauſſam ſi quaeras, imaginum cultum ferre noluit, hominumque ſuperſtitioni frenum iniecit; & in quosdam petulanter reluctantes, ſpeciatim Methodi-

* Documentum praebet auctor antea commemoratus, quippe qui *orationem* ſuam, ſiue *narrationem hiſtoricam* hiſce auſpicatur verbis: Τοῦ βασιλέως Θεοφίλου τὸ κατ' ἐκεῖνου καιροῦ, συγχωρήσει Θεοῦ, τὴν αὐτοκρατορικὴν διέποντος ἀρχὴν, τὴν ἀθέμιτον, καὶ πονηρὰν τοῦ θεοστυγοῦς κοπρωνύμου, καὶ τῶν θηριωνύμων, καὶ θηριοτρόπων, χαλεπὴν καὶ ψυχόλεθρον αἵρεσιν διεδέξατο· ἣν ἀναδεξάμενος, κατ' οὐδὲν ἥττων ὤφθη τῆς ἐκείνων δυστροπίας τε καὶ τυραννίδος· ταύτην γὰρ ὁ μάταιος εἰσέτι κακοφρόνως καὶ φρενοβλαβῶς ἀνεκαίνισε, καὶ τὴν παραπλεξίαν τῶν ματαιοφρόνων ἐκείνων εἰκονομάχων μιμούμενος, τὴν ἐκ Μανιχαϊκῆς μανίας ἀναφυεῖσαν, διωγμὸν ἄσπονδον καὶ αὐτὸς κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ἀνερρίπισε· *Cum Theophilus imperator per id tempus diuina permiſſione imperium gubernaret, nefariam prauamque Deo odibilis Copronymi, ac hominum ferarum nomine ac moribus grauem illam, & animis exitioſam haereſin, ſuſcepit, nihilque ſuſcipiens, ab eorum nequam moribus ac tyrannide viſus eſt deceſſiſſe. Eam quippe ſtultus ille, malo propoſito ac inſana inſtaurans mente, dementium horum iconomachorum imitatus vecordiam, prolem vtique furoris Manichaeorum, diram & ipſe perſecutionem excitauit aduerſus Dei eccleſiam* &c. Idem ſibi datum crediderunt, qui Romanae eccleſiae ſacra ſequuntur, quoties horum certaminum mentionem iniiciunt, aut de Theophilo hocce imperatore verba faciunt; quos inter omnium inſtar eſſe poteſt LVDOVICVS MAIMBVRGIVS in *hiſtoria de haereſi iconoclaſtarum*, gallice ſcripta, *lib. VI. p. 310.* ſeqq.

odium, iconolatrarum eo tempore antesignanum, paullo seuerius animaduertit.*

Rebus tandem mortalium exemto Theophilo, imperii administratio penes filium eius Michaëlem tertium, admodum adolescentem, si-

* Vt eo magis Theophilum ob crudelitatem omnibus inuisum reddant, qui imaginibus fauent, ea quae illi, qui pro imaginibus stabant, perpessi sint, mirum in modum exaggerant. Auctor *orationis* siue *narrationis historicae:* ὁ δὲ δίλαιος καὶ ἄθλιος Θεόφιλος, ἀδιόρθωτος μένων, πολλαῖς καὶ πικραῖς τιμωρίαις, αἰκίαις τε καὶ βασάνοις οὐκ ὀλίγους τῶν ὀρθοδόξων ὑποβαλὼν, ὑπερορίας κατεδίκαζε. *infelix autem miserque Theophilus, incorrigibilis manens, multis grauibusque suppliciis, verberibusque ac tormentis mancipatos orthodoxos non paucos exsilio damnauit; l. c. p. 720.* Idemque deinceps praecipuos imaginum defensores, qui eo tempore floruerunt, recenset. Hos inter primum praecipuumque locum tenet Methodius patriarcha, quem iussu imperatoris in spelunca quadam, perinde vti cadauera sepulchris abduntur, conclusum, memorant. Addunt, duos deinde illi adiunctos latrones, quorum vnus cum ibidem exstinctus esset, cadauer tamen non fuisse remotum, vt ex eius foetore eo maior Methodio molestia crearetur. Ex scriptoribus Byzantinis hoc enarrat CHRISTOPHORORVS BESOLDVS *l. c. p. 38.* Sed in hisce omnibus falsa plurima veris quibusdam admixta esse, & pleraque fabulis ac figmentis conspersa, ostendit FRIDERICVS SPANHEMIVS in *historia imaginum restituta sect. VIII. §. XIII. tomo II. operum* eius *p. 857.* Non equidem negauerim, durius interdum quaedam ac asperius, quam par erat, a Theophilo in dissentientes statuta esse; sed hos non mitiores fuisse, cum eorum partes superiores erant, adeoque illi nihil iure exprobrare potuisse, certum est.

ſimulque adeo Theodoram coniugem Theophili eſſe coepit. Atque haec cum iconolatris prorſus obnoxia, ex eorum nutu ac voluntate omnia gereret; maximam rerum contigiſſe mutationem, vel me tacente intelligitis. Quo erga imagines animo, dum maritus viueret, Theodora fuerit, num ſerio earum deteſtata fuerit cultum, an ſententiam, ne maritum offenderet, diſſimulauerit? de eo non vna omnium eſt ſententia. * Veritate conuictam, ad iconolatrarum transiiſſe caſtra, nemo temere ſibi

* Auctori equidem *orationis* ſeu *narrationis hiſtoricae* ſi credimus, Theodora ſemper fuit catholica ſeu orthodoxa, hoc eſt, imaginum adoratrix, adeo vt ne id quidem prorſus diſſimulauerit; cui & ἡ τιμία καὶ εὐσεβεστάτη ἄνασσα, ἡ ἐξ εὐσεβοῦς καὶ ὀρθοδόξου ῥίζης κλάδος θεοφιλὴς ἀναβλαστήσασα· *venerabilis ac piiſſima imperatrix, Dei amans germen, e pia & orthodoxa ortum radice*, audit, *p. 720.* Verum ipſemet hac de re dubitat FRANCISCVS COMBEFISIVS. Cum enim auctor orationis dixiſſet, Theodoram imagines Chriſti & Mariae, marito moribundo, vel inuito adorandas ac oſculandas ingeſſiſſe, addit COMBEFISIVS: *Minus haec conſonant iis, quae habet Curopalata, de diſſimulata Theodorae orthodoxia, ſeu etiam eius aut vera aut adfectata a mariti morte, mente non ſana, donec Manuele perterrente, conuentum indixiſſet, quo ageretur de reſtituendo eccleſiis ornatu; niſi ipſa eam methodum inire maluit, ad rei amoliendam inuidiam, eamdemque efficacius gerendam, cum alioquin*

ſibi perſuaſerit. Matrem Theodorae, Theoctiſtam, feminam ſuperſtitioni ad inſaniam vsque deditam, viuente Theophilo, imaginibus addictam fuiſſe, non diffitentur Byzantini ſcriptores. Hanc omnem tum mouiſſe lapidem, vt in eamdem filiam pertraheret ſententiam, quis dubitet? Dubitare certe veterum teſtimonia vetant. Accedebat auctoritas auunculorum Theodorae, Theoctiſti & Manuelis, qui vt principem in aula & militia tenebant locum, tutoresque principis Manuelis conſtituti erant, ita, oppreſſis atque deiectis iconomachis, cuncta pro libidine & vt cupiebant, ſe adminiſtrare poſſe, credebant.

Nec deerant ſpecioſa ſanctitatis ſimulacra,

periculum eſſet, ne res turbarentur &c. Et quibusdam interiectis: *Potuit paucis domeſticis nota eſſe imperatricis orthodoxia, cuius palam in omnes prodendae tempus congruum pia foemina ac prudens captaret; volens ſe velut inuitam ad ea compelli pro pietate, ad quae ipſa ex ſe excitatior erat; p. 747.* Ita & reliqui Romanae eccleſiae addicti, Theodoram, viuente marito, orthodoxiam ſuam diſſimulaſſe, ſpeciatim LVDOVICVS MAIMBVRGIVS in *hiſtoria de haereſi iconoclaſtarum lib. VI. p. 344.* repugnantibus GEORG. CEDRENO, & IO. CVROPALATA, qui, Manuelis minis territam Theodoram, in iconolatrarum tranſiiſſe caſtra, diſerte teſtantur.

artesque ad fallendos incautos comparatae, miracula, ſimiliaque diuinae voluntatis pro lubitu confiĉta ſigna; quibus omnibus expugnari ſequiorem ſexum, natura ad ſuperſtitionem pronum, quis miretur? Haec tamen nondum Theodorae fleĉtebant animum, quippe quae a mariti exemplo diſcedere ſibi ducebat religioni, hinc & quam diutiſſime reſtitit, donec minae tandem adhiberentur, quae animum quantumuis fortem ac intrepidum perterrefacere poterant. Dum enim audiebat, fore, vt vita & imperio priuaretur, niſi iconolatrarum ampleĉteretur partes, ceſſit tandem, & ex iſtorum hominum voto ſententiaque omnia peragere coepit.*

Tum enimuero redire, priſtinumque recuperare locum iuſſi imaginum defenſores, quos remouerat Theophilus; earum contra oppugnatores in exſilium pulſi, ipſae denique imagines in publicum triumphantis ſuperſtitionis docu-

* Copioſius haec omnia ediſſerit FRID: SPANHEMIVS, in *hiſtoria imaginum reſtituta ſect. VII.* §. *XIV. tom. II. operum p. 858.* ſeqq.

cumentum reſtitutae. Magna id factum pompa, adparatuque haud vulgari, dominica prima τῶν ἁγίων νηστειῶν *ſacrorum ieiuniorum.* Ingens enim tum hominum conuenit multitudo, ipſeque aderat imperator, μετὰ τῆς ἁγίας καὶ ὀρθοδόξου αὐτοῦ μητρὸς *cum ſancta ac orthodoxa matre ſua*, vt graecus auctor loquitur, cum patriarcha Methodio, ac a templo, in quo congregati fuerant cum ſacris imaginibus, pretioſaque cruce ac ſancto euangelio, proficiſcentes, ad portas palatii, quae Ctenariae dicuntur, inter preces & litaniae cantum venerunt, reuerſuri inde ad ſacram aedem, ac diuinam myſticamque, vt Graecis adpellare mos eſt, liturgiam celebraturi. Atque tum ab imperatore, ac patriarcha, ceterisque, ad quos hocce negotium ſpectabat, decretum conſtitutumque eſt, vt quotannis ſancta haec ac veneranda feſtiuitas, prima ſacrorum ieiuniorum dominica, magnifice & ſplendide celebraretur. * Atque hoc eſt illud feſtum, quod

τῆς

* Fuſius iſta enarrat auctor *orationis* ſeu *narrationis hiſtoricae*, qui & inſtitutionem feſti huius, quotannis celebrandi, ita deſcribit: οἱ οὖν εὐσεβῶς κρατοῦντες, μετὰ τοῦ σεβασμίου καὶ ἁγιωτάτου πατριάρχου Μεθοδίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μητροπολιτῶν,

τῆς ὀρθοδοξίας in ecclesia graeca adpellari solet. *

Non

καὶ ὁσίων ἀσκητῶν, τὴν τηνικαῦτα ἐθέσπισαν, τοῦ ἑορτάζειν τὴν ἁγίαν καὶ σεβασμένην ἑορτὴν ταύτην, ἐτησίως λαμπρῶς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ πρώτῃ κυριακῇ τῶν ἁγίων νηστειῶν· ἥτις καὶ μέχρι τῆς δεῦρο, εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἑορτάζεται, εἰς δόξαν καὶ αἶνον τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· *Pii ergo Augusti, vna cum venerabili ac sanctissimo patriarcha Methodio, eiusque collegis metropolitis, ac sanctis exercitatoribus, per id tempus sanxerunt, vt quotannis sancta haec ac veneranda festiuitas, in magna Dei ecclesia, prima sacrorum ieiuniorum dominica, magnifice ac splendide celebraretur, quae & hactenus diuinae bonitatis beneplacito ac gratia, sollemnis agitur, in gloriam ac laudem vniuersorum Dei ac domini nostri Iesu Christi; p. 739. 740.*

* Ἑορτὴν τῆς ὀρθοδοξίας vocant IO. CVROPALATA, itemque SYLVESTER SGVROPVLVS in *historia concilii Florentini, sect. XII. cap I. p. 330.* CEDRENVS τὴν τῆς ὀρθοδοξίας πανήγυριν adpellat. Aliis etiam κυριακὴ τῆς ὀρθοδοξίας *dominica orthodoxiae* dicitur, quae est prima quadragesimae, quoniam ea celebrari solet. Confirmari idem potest ex libris ecclesiasticis Graecorum, cuiusmodi sunt *typicum* SABAE, item *triodium*, de quibus legendi LEO ALLATIVS in *dissertationibus duabus de libris ecclesiasticis Graecorum*, quas vir doctissimus IO. ALB. FABRICIVS *volumini quinto bibliothecae* suae *graecae* subiunxit, *p. 2. 51. & 82.* & GVIL. CAVE in *dissert. de libris & officiis ecclesiasticis Graecorum*, eiusdem *historiae litterariae scriptor. ecclesiast.* subnexa, *p. 31. 32.* Et in *typico*, quidem SABAE *cap. XLII.* legitur: διάταξις τῆς πρώτης κυριακῆς τῶν ἁγίων νηστειῶν, ἤτοι τῆς ὀρθοδοξίας, *dispositio primae dominicae sanctorum ieiuniorum siue orthodoxiae.* Sic & GEORGIVS CO-

Non originem itaque ſolum & occaſionem eius, auditores, ſed & quid iſtud ſibi velit, intelligitis. Reſtitutionem enim imaginum, ſimulque opinionem, cultu ac veneratione religioſa eas proſequendas eſſe, ſplendido iſto, & ad fucum incautis faciendum comparato, ornarunt nomine. Quod quam inique praeterque rem omnem factum ſit, ſi copioſe demonſtrare vellem, valde vereor, ne in re minime dubia, non neceſſaria vterer demonſtratione. Non equidem illorum probo ſententiam, qui nec conſpectum ferebant imaginum, easque tollendas omnino & reiiciendas clamitabant; prudentiores tamen, qui ſe imaginibus opponebant, facile perſpiciebant, quorſum tandem res euaſura eſſet, ſi ſemel reciperentur. Idque experientia atque euentus comprobauit. Turpiſſima inde enim ſuperſtitio, immo idololatria foediſſima, orientalem primum, deinde & occidentalem, renitentibus licet ini-

C tio

DINVS: *ἀπέρχεται δὲ εἰς τὴν ἁγίαν σοφίαν καὶ κατὰ τὴν κυριακὴν τῆς ὀρθοδοξίας· dominica orthodoxiae abit* (imperator) *ad ſanctae Sophiae templum; de curiae & eccleſiae Conſtantinopol. officiis & official. cap. XV.*

tio ſtrenueque repugnantibus concilii Francofurdienſis patribus, ipſoque Carolo magno imperatore, * inundauit eccleſiam. Dum autem iſtum imaginum cultum, & ſuperſtitionem & idololatriam voco, nihil, quod verum non ſit, dico, & ſimul quam procul iſte ab ea, quae chriſtianos decet, Deum colendi ratione abſit, ſignifico. Cum enim, ſolum Deum religioſo cultu proſequendum eſſe, & ratio doceat, & ſcriptura ſacra diſerte teſtetur; quis quaeſo ſuperſtitionis aut idololatriae immunem pronuntiabit, qui imagini cuidam, quaecumque demum illa ſit, eumdem defert? Quodſi obuertas, per imaginem ipſum te Deum colere; ecquis

* In concilio Francofurdienſi anno DCCXIV. a Carolo magno conuocato, probato vſu imaginum legitimo, earumdem cultum ac adorationem reiectam ac damnatam, immo in iſto concilio ab ipſo Carolo, certe ſub eius nomine *capitulare* aliquod, *quatuor* conſtans *libris, de non adorandis imaginibus*, contra Conſtantini VII. imperatoris Conſtantinopolitani & Irenes matris decretum, pariter ac ſynodum Nicaenam II. conſcriptum eſſe, neminem temere fugit. Hoc equidem vt declinent telum, in omnes ſe vertunt partes Romanae eccleſiae addicti; ſed eorum conatus vanos irritosque eſſe, ſolide demonſtrarunt IOAN. GEORGIVS DORSCHEVS in *collatione ad concilium Francofurdienſe ſect. II. cap. VI. p. 41.* ſeqq. & IOAN. DALLAEVS, *de imaginib. lib. IV. cap. II. p. 368.* ſeqq.

quis te Deum ita coli velle docuit? Certe nec ratio nec ſcriptura, quae eiusmodi cultum adeo non probat, vt diſerte prohibeat. Nec tamen ſolius Dei, ſed ſanctorum etiam hominum imagines, qui iſta ſuperſtitione tenentur, colunt, & ita haud raro colunt, vt ipſas iſtas imagines ſtatuasque eiusmodi veneratione proſequantur, quam ſolus Deus merito ſibi vindicat. In veteri quoque eccleſia iſtos homines nullum ſui erroris inuenire praeſidium, adeo manifeſtum eſt, vt mirum omnino ſit, quod ad illam prouocare audeant. * Et nihiloſecius, tanta Graeci fuere impudentia, vt iſtam de imaginum cultu doctrinam ὀρθοδοξίαν, feſtumque, in erroris ſollemni ratione confirmati memoriam introductum, τῆς ὀρθοδοξίας vocare non dubitauerint.

Iam & de ratione, qua diem huncce feſtum, eumdemque orthodoxiae ſacrum,

 cele-

* Abunde hoc, vt alios taceam, demonſtrauit IO. DALLAEVS, quem iam laudauimus, in *libris IV. de imaginibus*, praeſertim *lib. I. & II.* Eum equidem ex inſtituto ſibi refutandum ſumſit NATALIS ALEXANDER *hiſt. eccleſ. noui teſtam. ſaec. VIII. diſſertat. VI. tomo V. p. 757.* ſeq. ſed adeo infeliciter, vt ſententiam DALLAEI confirmare potius, quam labefactare videatur.

celebrarunt, nobis aliquid commemorandum est. Destinatam illi fuisse dominicam primam quadragesimae, quae Latinis *inuocauit* adpellitatur, Graecis autem κυριακὴ πρώτη τῶν νηστειῶν, *dominica prima ieiuniorum*, & ex antea dictis constat, & Graecorum quoque libri ecclesiastici testantur.* Eo itaque die sollemnis instituebatur processio cum cru-

* Patet hoc ex testimoniis iam adlatis, quibus addi adhuc potest illud PHILOTHEI patriarchae Constantinopolitani, *homil. in primam quadragesimae dominicam*, vbi statim ab initio ita loquitur: τῇ κυριακῇ ταύτῃ, καὶ πρώτῃ τῶν νηστειῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἑορτάζειν παρέλαβε τὴν ὀρθοδοξίαν, ἤτοι τὴν ἀναστήλωσιν τῶν σεπτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων· *Dominica ista & prima ieiuniorum Christi ecclesia celebrare solet orthodoxiam, siue restitutionem venerabilium & sacrarum imaginum* &c. Sed & NICEPHORVS GREGORAS huius rei mentionem facit, cuius verba cum LEO ALLATIVS attulisset, simul obseruat, magnopere eos falli, qui *dominicam* hanc *orthodoxiae* cum *festo magni canonis* confundunt; in dissert. de *dominicis & hebdomadibus recentiorum Graecorum*, operi eius *de ecclesiae occidentalis & orientalis perpetua consensione* subiuncta, §. *XIV. p. 1431.* Nimirum festum illud *magni canonis* celebrabatur dominica quinta quadragesimae, atque ita vocabatur, quod eodem *magnus canon* canebatur, cuius auctor fuit ANDREAS Hierosolymitanus, ex Damasco oriundus, Cretae archiepiscopus, qui *collecta vniuersa veteris & noui foederis historia, canticum composuit, cohortans omnes, vt, quae videant in historia esse bona & laudabilia, pro viribus sectentur, mala fugiant & exsecrentur*; vt idem ALLATIVS *l. c.* §. *XIX. p. 1440.* loquitur.

crucibus & imaginibus, * & celebrabatur memoria imperatorum & patriarcharum orthodoxorum, hoc eſt, eorum, qui imaginum cultum ac venerationem ſtrenue promouerant. ** Legebatur tum ſynodicum, *** eoque finito fauſtis adclamationibus, imperatores atque ſacrorum antiſtites excipiebantur. * Quod vero nonnulli addunt, Michaëlem imperatorem hanc in iconomachos poenam ſtatuiſſe, vt a templo beatae Mariae in Blachernis cum facibus ad templum ſanctae Sophiae irent, & ſibi mutuo in aurem inſuſurrarent, *anathema*, id de illis tantum, qui Methodium patriarcham calumniati fuerant,

 in-

*Hinc in *typico* SABAE *cap. XLII.* dicitur: *λιτανεύομεν κοινῶς μετὰ τῶν τοῦ ἁγίου σταυροῦ ξύλων καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων· ſupplicationem in communi inſtituimus cum ſanctae crucis lignis, & venerandis imaginibus.*

** Docent hoc verba NICEPHORI GREGORAE, quae recitat LEO ALLATIVS *l. c. p. 1432.*

*** Ex *typico* SABAE *l. c.* hoc diſcimus: *ἀπερχόμεθα ἐν τόπῳ ὡρισμένῳ, ὅπου δεῖ ἀναγινώσκειν τὸ συνοδικόν· abimus in locum deſtinatum, vbi legendum eſt ſynodicum.* Similia & in *triodio*, itemque apud GEORGIVM CODINVM leguntur, quae LEO ALLATIVS recitat *l. c. p. 1435.* & *1436.* qui & de *ſynodico* hocce legendus in *diſſert. II. de libris eccleſiaſticis Graecorum, p. 153.* ſeqq.

* Teſtatur hoc *typicum* SABAE: *καὶ μετὰ τὸ τέλος πολυχρονίζομεν τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸν προεστῶτα· in fine vitam diuturnam precamur & imperatoribus & antiſtiti.*

intelligendum alii monent. * Nec deerant, qui hymnos & cantica, ad diei iſtius augendam laetitiam, componerent. **

Non equidem vituperandi ſunt Graeci, quod de orthodoxia adeo fuerint ſolliciti. Nec ſine ratione quidam illorum dixit, modo recte intelligatur: *πρώτη γὰρ ἀρετὴ, ἡ ὀρθόδοξος γνώμη ἐστί. prima virtus, ſenſus orthodoxus eſt.* Sed ſuo tamen ſimul docuerunt exemplo, quam facile hic mortales ſe ipſi decipiant, vaniſque & inanibus ſe paſcant commentis. Serio, ſaltem pleroſque, ſibi perſuaſiſſe, veram rectamque ſe tenere ſententiam, quis dubitet? Quis vero etiam non miretur, in re tam clara, tam facili, tam perſpicua, tanta illorum mentes perfundi potuiſſe caligine? Quis non obſtupeſcat, errorem, quem ſana ratio, quem ſcriptura ſacra, tam aperte damnat, tot mor-

* Ita LEO ALLATIVS, reprehendens IO MEVRSIVM, quod verba IO. CVROPALATAE non recte intellexerat, *l. c. p. 1436.*

** Huiusmodi eſt illud MICHAELIS SYNCELLI, quod LEO ALLATIVS *l. c.* exhibet. Alios duos hymnos, alterum THEOPHANIS confeſſoris, alterum THEODORI ſtuditae, refert CAESAR BARONIVS in *annalib.* ad *annum DCCC XLII. num. XXVII.* Alterius initium eſt: *Σκιρτῶντες μετ' εὐφροσύνης σήμερον, πιστοὶ βοήσωμεν· ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου Χριστὲ καὶ μεγάλη ἡ δύναμις, ὁ τὴν ἡμῶν ὁμόνοιαν καὶ συμφωνίαν ἐργαζάμενος. Exultantes hodie prae gaudio clamemus, fideles: Quam mirabilia ſunt opera tua, & quam magna, o Chriſte, potentia tua, qui nobis vnionem & concordiam es operatus.* Alterius initium eſt: *Χαριστήριον ᾠδὴν τῷ εὐεργέτῃ Θεῷ τῶν ὅλων ᾄσωμεν πιστοὶ, ὅτι ἤγειρε σωτήριον κέρας, βασιλείαν κραταιὰν, ὀρθοδοξίας πρόμαχον. Canamus, o fideles, cantum pro gratiarum actione vniuerſorum Deo & benefactori, quoniam erexit cornu ſalutis, & potens imperium, ad rectam fidem protegendam.*

mortalium potuisse occupare animos, tam firmiter iis infigi, tanta pertinacia defendi & propagari? Quam autem vellem, vt alienis istis omnes redderentur cautiores periculis. Non adeo leue quid est, veritatis cognitio, vt plurimi existimant. Quo facilius in errores pudendos, insanos, ab omni ratione alienos prolabuntur mortales; eo difficilius saepius aut consequuntur aut retinent veritatem. Si quid itaque est, de quo vel maxime sollicitos esse, in quod omnes ingenii vires intendere, ad quod omnes conuertere cogitationes nos oporteret, veritatis hoc est cognitio, in iis videlicet, quae ad salutem aeternam consequendam, miseriamque perennem euitandam, omnes scire debent. Neque Graeci solum, sed Romanenses, sed alii quam plurimi, & numero infiniti, documentum nobis praebent, nihil frequentius inter mortales contingere, quam vt a recto veritatis atque salutis aberrent tramite. Nec plebeiorum modo hominum, aut rudium, eorumque, qui litterarum sacris imbuti non sunt, ista sors est; sed eorum quoque, qui quo magis ingenio & eruditione florent, hinc & sibi vel maxime sapere videntur, eo grauiori lapsu in absona quaeuis, & inepta, & impia ruunt, mentis, qua sola se praestare putant, imbecillitatem quam luculentissime proditui. Discere hinc mortales debebant, non sine Numinis munere veritatis sibi obtingere cognitionem, fallique maximopere, qui aut naturae viribus, aut intellectus acumini, aut industriae ac exercitationi omnia tribuunt.

Atque huius rei hodierno nos memores esse decet die, quo id agimus, vt viris quibusdam doctrina, virtute & ingenio praestantissimis summi in theologia conferantur honores. Quod si dixerim, doctori theologo nihil magis curae cordique esse debere, quam orthodoxiae, hoc est, verae sanaeque doctrinae, quae ad hominum promouendam salutem comparata est, studium, nemo, puto, temere hoc reprehenderet. In ea equidem proh! dolor incidimus tempora, vbi

vbi nonnullis orthodoxia iocus eſt, atque ludibrium, qui quidem vellent, vt omni veritatis, quae ex ſacris litteris hauritur, cognitione ſublata, tenebris replerentur omnia, & ſumma miſcerentur imis, ſoli vt ipſi regnare & cuncta pro lubitu & dicere & agere poſſent. Sed quamdiu hoc certum eſt, vnicam ſolum eſſe ad ſalutem viam, quam ſcriptura, rite dextreque explicata, dumtaxat monſtrat, tamdiu erunt, qui hiſce ſe opponent, eorumque irritos reddent conatus. Neque vero dum orthodoxiam, veritatisque ſtudium commendo, opiniones quasdam male ſanas erroneasque, quae perperam hocce nomen ſibi vindicant, aut ſingularia quaedam, quae ſine ſalutis periculo ignorantur, placita, aut ſterilem quamdam ac ieiunam rerum ſacrarum cognitionem, omnique fructu deſtitutam, hocce nomine intelligo; ſed veram iſtam certamque & ſolidam rerum diuinarum notitiam, quam ſcriptura omnibus, qui rectam ſalutis viam ingredi cupiunt, commendat, quaue inſtructos illos eſſe oportet, qui doctorum rite volunt munere fungi, quaeue vt vnice ſcripturae teſtimoniis innititur, nec niſi ſpiritus ſancti benignitate obtingit, ita ſanctitatis quoque ac virtutis ſtudio vim ſuam ac efficaciam demonſtrat. Talem veritatis cognitionem, eiusque ſtudium ſincerum, vt nemo niſi impius aut inſanus damnare poteſt; ita vt in eo proficiant, ſimulque vt veritatem ipſam cuſtodiant, conſeruent, defendant, id enim vero eorum eſſe, qui non nominari ſed eſſe theologi ſuarum ducunt eſſe partium, longe eſt manifeſtiſſimum. Eaque in re ita ſe doctor theologus geret, vt diligenter quid eccleſiae, quid ſingulorum hominum permittat ratio, diſpiciat, conſideretque, quando lenitate, quando ſeueritate opus ſit, & neceſſaria non minus ab iis, quae intermitti poſſunt, quam noxia a profuturis, diſcernat, & ita demum & fidelis & prudentis ſerui, in quo maximum poſitum momentum ſeruator ipſe pronuntiat, laudem referet.

(o)